

**בְּרֵאשֵׁן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם
לְחֹדֶשׁ בְּעֶרְבׁ תֹּאכְלוּ מִצֵּת.**

א שמות י"ב

מצוות עשה של אכילת מצה משומרת בליל פסח היא יחידה נשארת לנו מכל מצוות אכילה שבכל התורה! אין לנו פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני; רק מצוה אחת משנה לשנה. ואם גם היא לא תעלה בידינו בשלימות... הייטב בעיני ה' חלילה חלילה! ?

ב שו"ת חת"ס חו"מ קצ"ו

יחז

מה עני שדרכו בפרוסה –
אף כאן בפרוסה.

אמר רב פפא: הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך
שלמה ובוצע. מאי טעמא לחם עני' כתיב (דברים ט"ז).

ד ברכות לט:

ג פסחים קטו:

אף כאן בפרוסה – לברך על אכילת מצה
ושתי שלימות מייתי, משום ברכת המוציא,
דלא גרע משאר ימים טובים שצריך לבצוע
על שתי ככרות שלימות...

ולוקח שני ריקין חולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם
ומברך המוציא לחם מן הארץ, ומפני מה אינו מברך על שתי
ככרות כשאר ימים טובים משום שנאמר 'לחם עוני' (דברים
ט"ז), מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה.

ו רש"י פסחים קטו:

ה רמב"ם, חו"מ פ"ח ה"ו

מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה
שלשה מצות...

ז שו"ע תע"ג, ד

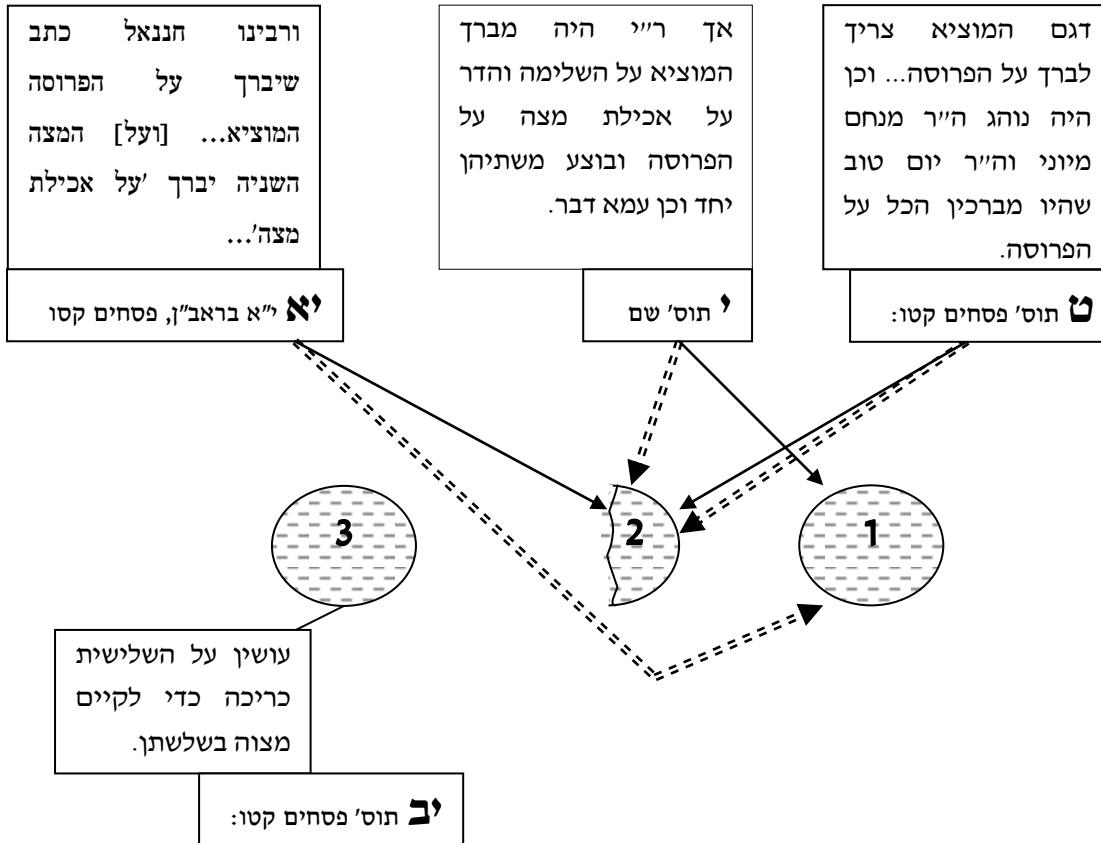
לבני יקירי יחיה.

מה ששאלת אודות המנהג בבית חותני זקנך הגאון מוה"ר זצ"ל בהתאחד אחד מהמסובין בש"ק או ביו"ט נותנים לו שתי
חתיכות לחם משנה, והקשו החברים דזה לא חשיב לחם משנה?...
והנה באמת יש להביא ראיה מדעת הרי"ף ז"ל... דאי איתא דבצועות לא מקרי לחם משנה, היאך יוצא בפסח ידי לחם משנה
לדעתו דלא מצריך אלא שתי מצות וחדא הלא היא פרוסה... [וכן] ודאי מודה הרא"ש ז"ל דבדיעבד מיקרי לחם משנה ורק דסובר
דיש לקיים המצוה לחם משנה כראוי על שתי שלמות לכתחלה...
לכן נלע"ד לחלק בכה"ג דהעיקר תלוי איך בא הלחם לפנינו, אם בא הלחם לפנינו שלם או אפילו פרוס אם נפרס ונקטן מכמותה
מיקרי חסר אע"ג דאם מתחלה הי' בא לפנינו לחם קטן כזה היה קרוי לחם שפיר אבל כיון שנפרס לא מקרי לחם אבל אם בא
פרוס לפנינו ולא נשתנה מכמות שהיה מיקרי לחם שפיר...
וכן כד דייקת בסעודת ח"ז זצ"ל לא פרס הרב לפניו אלא מאשר מצא שתי פרוסות נתן לו ובכה"ג שפיר מיקרי לחם לקיים בהם
לחם משנה, ועפ"ז ניחא מה שמחצים המצה לפני ההגדה דוקא כדי שלא יהא בא לפניו לאכול בשלמות וכשיפרוס לא יקיים
לחם משנה לכך מחצים לפני ההגדה ואח"כ כשבא לאכול נמצא שהיא פרוסה ואפילו להרא"ש ז"ל דמצריך ג' מצות עכ"פ הלא יש
נ"מ למי שאין לו אלא שתיים. ומפני זה תיקנו לחצות המצה תמיד קודם ההגדה.
הנני אביך נפתלי צבי יהודא ברלין.

ח שו"ת משיב דבר סימן כ"א

יוסף צבי רימון

'המוציא' ועל אכילת מצה'



הכל מודים בפסח שמניח הפרוסה בתוך השלמה ובוצע מאי טעמא לחם עוני כתיב - משום דכתיב לחם עוני מניח הפרוסה תחת השלמה ונראה כבוצע על הפרוסה ומ"מ אין לבצוע כי אם על השלמה ועל הפרוסה יברך על אכילת מצה וכורכים ואוכלים משתיהן יחד כדי שיהא נראה כבוצע על הפרוסה וכן המנהג אבל אין לעשות המוציא וגם על אכילת מצה מן הפרוסה דהוי כעושה מצות חבילות חבילות ונראה לי דהא הוי ברכה של נהנין ואינם נקראים חבילות חבילות דהא אקידוש מברכים קידוש וברכת היין...

י"ג תוס' ברכות לט:

כמה צריך לאכול מן המצה?

ומניח הפרוסה בין שתי השלימות, ומברך על השלמה ברכת 'המוציא' ובוצע, ומברך
'על אכילת מצה' ובוצע, ואוכל משתייהן – מכל אחת ואחת כזית.

יד רא"ש, סוף פסחים

ויאכל משתייהן ביחד, כזית מכל
אחת – צ"ע מאי שנא דאברכת
'המוציא' צריך כזית יותר מכל
ברכת המוציא דכל השנה?
ואפשר, משום דנסתפק על איזו
מהן יברך 'על אכילת מצה' ומשום
הכי מברכין אשתיהן ביחד שתי
הברכות... ואכילת מצה כשיעור
כזית.

יז פרישה, תע"ה

ומה שכתב שיאכל כזית מכל אחד – היינו לפי שאין אכילה
פחותה מכזית (פסחים לב:).
מיהו תימה, בשלמא מן הפרוסה שמברך עליה 'על אכילת מצה'
שפיר דבעי כזית, אבל מן השלמה, שמברך עליה 'המוציא' מאי
שנא משאר פת שמברך עליו 'המוציא', אע"פ שאינו אוכל כזית?...
ואפשר לומר, דסבירא ליה לרבינו דודאי אם אין לו אלא פחות
מכזית מברך עליו 'המוציא', אבל כשיש לו כזית, פשיטא
דלכתחילה צריך כזית...

טו ב"ח תע"ה

לכאורה משמע דחייב הוא לאכול כזית וכ"מ ר"ס
תע"ה דצריך לדחוק ולאכול ב' זתים כא' עמ"ש שם
ולא ראיתי נוהגין כן גם הב"י כתב בשם הרוקח
דסגי פחות מכזית ומ"מ יש להחמיר לכתחלה:

טז מג"א קס"ז א

יטול ידיו ויברך על נטילת ידים, ויקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות,
ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה, ואחר כך יבצע מהשלימה העליונה ומהפרוסה,
משתייהן ביחד, ויטבלם במלח. הגה: ואין המנהג לטבלה במלח בלילה ראשונה, דפת נקי אין
צריך מלח. ויאכלם בהסיבה ביחד כזית מכל אחד...

יח שו"ע, תע"ה א

* כזית מכל אחד – ...אכן בעיקר הדבר תמוה מאד דלפי כל זה נפק לן דבר חדש דבלילה ראשונה צריך לאכול ב'
כזית ולא מצינו זה בשום מקום וכל הגי פוסקים דסברי דצריך ג' מצות לסדר לא הזכירו זה, זולת הרא"ש והמרדכי,
ובש"ס לא נזכר...
וגם הא דהצריכו לכיין בברכה ראשונה על מצה אחת ובברכה ב' על מצה שניה הוא משום שאז יהיו המצות חבילות
חבילות אבל גם לדידהו שתי המצות הם דבר אחד וכמו בשבת לחם משנה ומעיקר הדין יכול לאכול איזה שירצה רק
משום דעל כל אחד מהמצות כוון בברכה טוב שיטעום מכל אחד, אבל בודאי די בכזית אחד בצירוף משתייהם.
וכ"ש לפי פשרת הפוסקים וכפי פסק המחבר שאוחז בשתייהם ומכוין בב' הברכות על שתייהם ביחד מכש"כ דאין צריך
רק כזית אחד משתייהם... וצ"ע:

יט (יא) ואח"כ של אכילת מצה - ובדיעבד אם אכל כזית אחד בין
מהשלמה ובין מהפרוסה יצא:

יט בה"ל, תע"ה

כ מ"ב תע"ה ס"ק יא

דהוי כחצי ביצה – בינונית עם קליפתה ודעת הרמב"ם דכזית הוא כשליש ביצה ועיין במ"א וביאור הגר"א מש"כ בזה. ולענין דינא במצוה דאורייתא כגון במ"ע דאכילת מצה יש להחמיר ולאכול עכ"פ כחצי ביצה [אם לא שהוא חולה וקשה לו לאכול כחצי ביצה יכול לסמוך על הרמב"ם] ולענין מרור וכה"ג שהוא דרבנן יש לסמוך בדיעבד אם אכל כשליש ביצה אך לכתחלה כיון שצריך לברך על המרור נראה דאין להקל בזה אם לא שהוא אדם חלש וקשה לו יכול לסמוך ולאכול רק כשליש וכנ"ל.

כא מ"ב תפ"ו, ס"ק א

לפי מה שנתברר לי על פי מדידה... הביצה שלימה שבזמנינו היא רק חצי ביצה מביצים שבהם שיעורי התורה... והמופת הזה... שני שיעורי חלה מכחישים זה את זה, ושניהם הלכה למשה מסיני, כי שיעור מ"ג ביצים וחומש הוא הלכה למשה מסיני, וכן שיעור מקווה הוא הלכה למשה מסיני. ועל כרחק שנשתנה בזמננו: או שהאגודלים נתגדלו והמה גדולים יותר מהאגודלים שהיו בימי התנאים, או שהביצים נתקטנו, והמה בזמנינו קטנים ממה שהיו בימי התנאים. וידוע שהדורות הולכים ומתמעטים, ואי אפשר האגודל שלנו גדול יותר מהאגודלים שהיו בימי חכמי הש"ס, ועל כרחק הביצים בזמנינו נתמעטו. וכיוון שנתברר שהביצים שלנו נתקטנו על מחציתם, אם כן שיעור זית, שהוא חצי ביצה, הוא כביצה שלנו. ובזה אשער באכילת מצה ומרור, בכל

כב צ"ח, פסחים קטו:

כל מה שכתבנו אינו חלף להחמיר, חבל במקום ששיערו רבותינו האחרונים ז"ל והוא לקולא דלאורייתא, ראוי להיות מיראי ההוראה ולהחמיר.

כג חז"א, קונטרס השיעורין

ועתה נחזור לעניננו דע דמש"כ המחבר כזית כחצי ביצה לאו מלתא פסיקתא היא בזמנינו דיש מאחרונים שהוכיחו דביצים המצויים בזמנינו נתקטנו הרבה עד למחצה מכפי שהיו בימים הקדמונים שבהם שיערו חכמים ולפ"ז בכל מקום שהשיעור הוא כחצי ביצה צריך לשער בכביצה בזמנינו ועיין בשע"ת שהכריע שיש לחלק בזה לענין שיעורין בין דבר שחיובו מן התורה לדבר שחיובו מדרבנן כגון מרור בזה"ז ואפיקומן וכוסות ונמצא לפ"ז בזמנינו יתחייב לאכול מצה עד כשיעור ביצה...

השיעורין למעשה

חזר"א	גר"ח נאה	
100	57.6	ביצה (בקליפתה)
47.5	27	כזית – תוס' (חצי ביצה, ללא קליפתה)
33	19	כזית – רמב"ם (שליש ביצה, בקליפתה).

וכמה הוא שיעור חלה? כמו שלוש וארבעים ביצים וחומש ביצה, כגוף הביצה הבינונית, לא כמשקלה.

רמב"ם, פ"ה ה"ב

שיעור כזית במצה

השיעור הגדול במצה (חזר"א, חצי ביצה): כשלושת רבעי מצה.
השיעור הבינוני (גר"ח, חצי ביצה): כחצי מצה.
השיעור הקטן (גר"ח, שליש ביצה): כשליש מצה.

במצוות האכילה בסדר

אכילת מצה (שני הזיתים): כשלושת רבעי מצה (ולפחות חצי).
כורך: חצי מצה (ומי שקשה לו: שליש).
אפיקומן: חצי מצה, אך רצוי שלושה רבעים (כי לכתחילה טוב לקחת שני זיתים).

מרור: עלה גדול של חסה.

